

Páris, 1859 Január 15.

IRÁNYI⁹ KOSSUTHNAK A KLAPKÁVAL TÖRTÉNT
MEGBESZÉLÉSÉRŐL.

O. L., N. M. Kossuth-ir.

Tegnap este már kevésbbé engedékenynek tapasztaltam K[lapkát]-t. Jelen volt B[ethlen] G[ergely] is.¹⁰ Klapka újra előadta eredeti tervét, t. i. hogy Ön visszavonuljon, mert Önnel az udvarok nem léphetnek még összeköttetésbe. Hogy mit feleltem legyen, hosszú lenne ismételni; mindent, mi hazafiság, ész és barátság sugallottak 's végre felelősökké tettem a jelen és utókor előtt, ha ambíciójok és ellenszenvöknek áldozatul ejtik a haza ügyét. De látván, hogy B. G.-t is megnyerték avval, hogy azt állítják, miszerint az udvarok Önnel nem akarnak érintkezni, tehát kijelentettem annyit, hogy az nem való, mert a felszólítás máris megtörtént. — Mikor? kérde K. — Többet nem mondhatok, de állítom, hogy történt. — A másik ok mit felhoznak, abból áll, miszerint Ön nyilvános és ismételt kijelentései szerint királyokkal nem szövetkeznek, királyság helyreállítására nem működhetik közre. — Ko. tudtommal csak azt jelentette ki, hogy sem király, sem királynak alattvalója nem lesz, — ez nem akadály arra, hogy királyoktól segélyt fogadjon el a' haza megszabadítására. A' diktatúra és Ön hadi vezérlete ellen természetesen újra kikelt K. — Ez, mondám, értekezés tárgya lehet, különösen az utóbbi. — Midőn láttam, hogy nem tágitanak, tehát kijelentettem nekik, hogy utaink különválnak és hogy felmentem ezentúli bizalmas közlésektől irányomban. — K. azt mondván többi között, mikép ő igen örülne, ha az udvarok Önnel értekezésbe bocsátkozni akarnának, azt feleltem neki, hogy ha úgy van, tehát jelentse ki maga illető helyütt, miszerint az ügyek vezérletére Ön van leginkább hivatva. — Ezt nem tehetem, mert érzem, hogy a' hadviselés biztosabb lesz az én kezeimben, mint az övében.

Nem közölhetem három órai társalgásunk egész tartalmát; veleje az volt, mit íme előadtam. Midőn elváltunk, K. azt mondta, hogy másnap indul Londonba és értekezni fog Önnel; csütörtökön visszatér és reméli, hogy jó hírt hoz onnan.

Ha K.-val meg nem egyezhet, fődolog szerintem összeköttetésbe lépni a két udvarral, itt és Turinban.

Az egyetértést nagyon előmozdítaná, ha a közvetlen vezérletéről és a dictatura névről lemondana. Kormányzói címmel Ön vinné

⁹ Irányi Dániel (1822—1892) kiváló publicista. 1848-ban képviselő és a felvidék egyik kormánybiztosa, majd a forradalmi vésztörvényszék tagja lett. Világos után emigrált és Párisból élénk propagandaműködést fejtett ki.

¹⁰ Bethlen Gergely (1810—1867) honvédezeredes, aki a szabadságharc miatt fogságot szenvedett, aztán Párisba emigrált.

a főhatalmat polgári és katonai ügyekben, Ön nevezné ki a fővezért és tehetné le ha szükséges; a polgári ügyekre pedig tanácskozó bizottmányt nevezne maga mellé. A' hatalom lényegét bírná, csak a formát szelídíténé. Ez, ha emlékszük, régi felfogásom nekem; annak idejében közöltem.

T[eleki] Lácit¹¹ igen jó lenne megnyerni, K. nála nélkül nem merne fellépni. Én igen jó barátságos viszonyban állok vele, megkísérlem, ha felhatalmaz, de a fentebb érintett concessiók nélkül nem menne.

Az itteni főúrral, mihelyt visszajön, beszélni fogok. Ha Kiss Miklósban *tökéletesen* bízük, jó lenne általa is hatni, de ne írjon neki egyenesen, hanem az én címem alatt. Vagy még jobb lenne, ha őt magához hívná értekezésre, B. P.-val együtt. Ez utóbbinak úti pénz kellene. Hát ha T. L.-t is kérné magához? Hasznos lenne K[aracsaj]nak is írni Konstantinápolyba 's az ő közrehatása felől magát biztosítani.

Én itt addig is a' lapokban az Ön népszerűségét a' magyar nemzet előtt igyekezni fogok feltüntetni; könyvemet is,¹² mely hasonlólag hasznos lesz ez irányban, nyomtatás alá adom, de fájdalom, vagy 500 frank előlegezés kell, amit munkatársamnak kell adnom, hogy serényen, minden más dolgot, tehát keresetet mellőzve, folytathassa. A' jelen viszonyok közt az ellenpártiakhoz nem fordulhatok ezen kölcsönért; nem tudom, hogy segíték a bajon.

K. azt mondta, hogy Ön vigyázatlan volt, mert Gar[asan]inkhoz¹³ Belgrádba intézett levele a fr. kormány kezeibe esett, vagy legalább tartalma elárulmányozott neki.

[Kossuth kézírásával ceruzajegyzet: Nem találom e levélnek sehol nyomát]

4.

Páris, 1859. január 20.

SZARVADY KOSSUTHNAK SAJTÓÖSSZEKÖTTETÉSEIRŐL.

O. L., N. M. Kossuth-ir.

Becsés levele kimondhatatlan örömet szerzett. Nem mondott *egy egyetlen szót sem*, mellynek igazságát nem érezném és erről előbbi két levelem is tanúsít. A dolgok oly fordulatot vesznek, hogy szükségesnek látom személyemet illető pár sort előterjeszteni; reményelem, hogy meg fogja bocsájtani.

¹¹ Teleki László (1811—1861) 1848-ban Párisba küldetett Magyarország követéül. Az emigrációban közte és Kossuth közt a viszony elhidegült a nemzeti-ségek ügyében elfoglalt ellentétes álláspontjuk miatt.

¹² Irányi Dániel et Chassin Ch. L., *Historie de la révolution de la Hongrie*, 1847—1848, I—II. köt. Páris, 1859—60..

¹³ Ilija Garasanin (1812—1874) szerb belügyminiszter, majd az államtanács elnöke.